

Selektivni oblici turizma u turističkoj ponudi Istarske županije

Bilić, Josipa

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Šibenik / Veleučilište u Šibeniku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:143:897348>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

Repository / Repozitorij:

[VUS REPOSITORY - Repozitorij završnih radova Veleučilišta u Šibeniku](#)

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

Josipa Bilić

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA U TURISTIČKOJ
PONUDI ISTARSKÉ ŽUPANIJE

Završni rad

Šibenik, 2020.

VELEUČILIŠTE U ŠIBENIKU
ODJEL MENADŽMENTA
PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA U TURISTIČKOJ
PONUDI ISTARSKJE ŽUPANIJE

Završni rad

Kolegij: Teorija i organizacija turizma

Mentor: Jelena Šišara, univ.spec.oec., pred.

Student/ica: Josipa Bilić

Matični broj studenta: 1219058216

Šibenik, lipanj 2020.

Veleučilište u Šibeniku

Završni rad

Odjel menadžmenta

Preddiplomski stručni studij menadžment

SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA U TURISTIČKOJ PONUDI ISTARSKE ŽUPANIJE

JOSIPA BILIĆ

Put Rokića 16, Šibenik 22000

jbilic@vus.hr

Sažetak rada

Selektivni turizam razvio se kao odgovor na masovni turizam te je njegov cilj zadovoljavati posebne želje i potrebe turista odnosno privlačenje određenih tržišnih niša. Također se selektivni turizam može opisati i kao turizam kojem je glavno obilježje diverzifikacija ponude čime se želi pokazati velik broj aktivnosti i sadržaja koje turističko putovanje može ponuditi. U ovom radu će se analizirati i opisati selektivni oblici turizma koji postoje u turističkoj ponudi Istarske županije.

Ključne riječi: Turizam, Istra, selektivni oblici turizma, turistička ponuda, razvoj (35 stranica / 8 slika / 3 tablice / 39 literaturnih navoda / jezik izvornika: hrvatski)

Rad je pohranjen u: Knjižnici Veleučilišta u Šibeniku

Mentor: Jelena Šišara, univ.spec.oec., pred.

Rad je prihvaćen za obranu: 22.07.2020.

Polytechnic of Šibenik

Final paper

Department of Management

Professional Undergraduate Studies of Management

**SELECTIVE FORMS OF TOURISM IN THE TOURIST
OFFER OF ISTRIA COUNTY**

JOSIPA BILIĆ

Put Rokića 16, Šibenik 22000

jbilic@vus.hr

Abstract

Selective tourism has developed in response to mass tourism and its goal is to satisfy the special wishes and needs of tourists and to attract certain market niches. Selective tourism can also be described as tourism whose main feature is the diversification of the offer, which aims to show a large number of activities and facilities that a tourist trip can offer. This paper will analyze and describe the selective forms of tourism that exist in the tourist offer of the Istrian County.

Keywords: Tourism, Istria, selective forms of tourism, tourist offer, development

(35 pages / 8 figures / 3 tables / 39 references / original in Croatian language)

Paper deposited in: Library of Polytechnic of Šibenik

Supervisor: Jelena Šišara, univ.spec.oec., pred.

Paper accepted: 22.07.2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJEST TURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI	2
3. ISTARSKA ŽUPANIJA KAO DESTINACIJA	5
3.1. Obilježja turističke ponude destinacije	5
3.1.1. Smještaj i prometna infrastruktura	5
3.1.3. Atrakcije	7
3.2. Obilježja turističke potražnje destinacije	8
3.3. Klasteri u Istri	10
3.4. Swot analiza destinacije	13
4. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA U TURISTIČKOJ PONUDI ISTRE	15
4.1. Ruralni turizam	15
4.2. Nautički turizam	18
4.3. Zdravstveni turizam	19
4.4. Kulturni turizam	21
4.5. Sportski turizam	23
4.5.1. Cikloturizam	25
4.5.2. Lovni i ribolovni turizam	25
4.5.3. Aktivni turizam	26
4.6. Gastronomski turizam	27
4.7. Ekoturizam	28
4.8. Vjerski turizam	30
ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
POPIS TABLICA I SLIKA	35

1. UVOD

Turizam predstavlja jednu od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske. Kako je potražnja za Hrvatskom kao destinacijom iz godine u godinu sve veća tako je Hrvatska morala proširiti svoju turističku ponudu kako bi opstala na turističkom tržištu i bila ispred konkurencije. Pod proširivanjem turističke ponude podrazumjeva se razvijanje selektivnih oblika turizma kojima bi se mogli zadovoljiti turisti različitih interesa koji bi upravo u Hrvatskoj pronašli svoj odgovarajući proizvod odnosno uslugu.

Cilj ovog rada je prikazati selektivne oblike turizma koji su razvijeni u Istarskoj županiji, jednoj od najposjećenijih destinacija u Hrvatskoj, te što od sadržaja i aktivnosti svakog od njih Istra nudi u svojoj turističkoj ponudi.

Tijekom istraživanja i pisanja rada korištena je indukcijско-dedukcijska metoda, a rad je kompozicijski podjeljen u tri dijela. U prvom dijelu opisan je razvoj turizma u Istri od svojih početaka do danas. U drugom dijelu analizira se Istra kao turistička destinacija kroz opisana obilježja ponude i potražnje, swot analizu te podjelu Istre po klasterima s analizom turističke ponude svakog od njih. U trećem dijelu detaljno se razrađuju sve vrste selektivnih oblika turizma razvijenih u Istri te je detaljno opisana turistička ponuda svakog od njih.

2. POVIJESNI RAZVOJ TURIZMA U ISTARSKOJ ŽUPANIJI

U povjesti razvoja turizma u Istri imamo nekoliko razdoblja: stabilno razdoblje do sredine 1914., potom stagnacijsko razdoblje pod talijanskom upravom 1919–41., drugo stabilno razdoblje od 1945 do 1990., zatim razdoblje nagle depresije za vrijeme Domovinskoga rata od 1991 do 1995., te najnovije razdoblje pojačanog iskorištavanja turističkih potencijala i proširivanja ponude.

Iako začeci razvoja turizma u Istri datiraju još iz doba rimskoga carstva, suvremeni turizam značajnije se počinje razvijati u 19. stoljeću, a najintenzivnije za vrijeme Austrijskog carstva odnosno Austro-Ugarske monarhije u gradovima kao što su Opatija, Lovran, Brijuni, Rovinj, Portorož i drugima. Ključni događaj za razvoj turizma na istarskom poluotoku dogodio se 1856. godine kada je izgradnjom Južne željeznice Beč povezan sa lukom u Trstu nakon čega je uslijedilo povezivanje Rijeke i Pule sa središtem Monarhije. Prometna povezanost približila je tzv. Austrijsko primorje carskoj obitelji i srednjoeuropskoj bogatoj klijenteli. Opatija je stekla imidž mondenog klimatskog lječilišta zahvaljujući organiziranim naporima glede promocije.¹

Iako je Pula u novijoj povijesti bila pretežito industrijski grad te važna luka i mornaričko središte, paralelno se u Puli razvijao i turizam. Istarski povjesničar Pietro Kandler 1845. godine u Trstu je objavio turistički vodič "Cenni al forestiero che visita Pola" ("Napomene strancu koji posjeti Pulu"), 1885. godine uređeno je prvo kupalište, a 1908. godine sagrađen je prvi hotel.²

Razvoju turizma u Puli pogodovala je blizina Brijuna koji su od svojih početaka bili pozicionirani na tržištu kao destinacija elitnog turizma. Zasluge za razvoj turizma na Brijunima pripadaju vizionaru i industrijalcu Paulu Kuperwieseru koji je 1893. godine kupio zapušteno i malarijom zaraženo otočje koje je tijekom dva desetljeća pretvorio u destinaciju elitnog turizma. Elitna ponuda bila je namijenjena uglednim gostima austrijskog carstva. Poreč se kao turistički atraktivno odredište spominje 1845. godine kada je u Trstu objavljen turistički vodič kroz Poreč "Cenni al forestiero che visita Parenzo" ("Napomene strancu koji

¹ Boris Zakošek, „Opatija“ U Od blatne kupke do wellnessa: Razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj(Opatija: Hrvatski muzej turizma, 2010), 56.str.

² Ivan Blažević, Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb, 1984), 90.str.

posjeti Poreč"), no značajniji iskorak ostvaren je 1910. godine izgradnjom prvog hotela "Riviera".³

Kraj prvog svjetskog rata 1918. godine označio je ujedno i kraj Austro-Ugarske monarhije. Nastupilo je jedno novo doba u Istri, koja je Rapallskim ugovorom 1920. godine došla pod vladavinu Italije. Gubitak starih tržišta, jer je priobalje izgubilo status austrijske rivijere, nametnulo je potrebu za tržišnim repozicioniranjem. Razdoblje između dva svjetska rata općenito se smatra fazom stagnacije u razvoju turizma na promatranom području.

Nakon što je Istra priključena Hrvatskoj, postupno se oporavlja turizam i hotelijerstvo. Nagli razvoj započinje 1960-ih, kad su se emitivne turisturističke zemlje, koje gravitiraju sjevernom Jadranu, oporavile od ratnih posljedica i podignule društveni standard. Poletu istarskog turizma pridonijele su hotelijersko-turisturističke tvrtke Riviera holding i Plava laguna Poreč, Istraturist Umag, Anita Vrsar, Jadranturist Rovinj, Arenaturist Pula, Rabac ugostiteljstvo i turizam d.d. i Riviera hoteli Opatija te izgradnja mnogobrojnih marina.

Oružani sukobi i politička nestabilnost najveći su neprijatelji turističke potražnje, o čemu svjedoči i Domovinski rat u Hrvatskoj. U godini njegova početka (1991) Istra je nudila 51.064 ležaja manje nego 1988., a broj turista i evidentiranih noćenja smanjio se otprilike na četvrtinu predratnih. Niti 2002. s 228.361 ležajem i 2.377.801 gostom (od toga 94% inozemnih) te 16.135.451 noćenjem nije dosegnuta razina turističkog prometa iz 1980-ih. Privatizacijom hotela pritječe poglavito inozemni kapital, kojim se podiže kvaliteta i konkurentnost usluga. Pozitivnim rezultatima pridonose izgradnja marina za potrebe nautičkoga turizma te uključivanje maloga poduzetništva (hoteli s malim kapacitetima, najčešće u obiteljskom vlasništvu) s vlastitim ekološkim proizvodima, uglavnom u unutrašnjosti Istre.⁴

Turistička zajednica Istarske županije osnovana je 1994. godine sa ciljem promicanja i unapređenja turizma i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske i druge turističke usluge ili obavljaju drugu djelatnost neposredno povezanu s turizmom na način da upravlja destinacijom na razini županije.⁵

Jedna od najvažnijih zadaća nositelja aktivnosti u turizmu na čelu s turističkim zajednicama županija i mjesta nakon osamostaljivanja je repozicioniranje na turističkom tržištu. U

³ Ivan Blažević, Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb, 1984), 78.str.

⁴ Ivan Blažević, Povijest turizma Istre i Kvarnera, Opatija, 1987 .

⁵ Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma, Narodne novine, br. 152, 2008.

ostvarenju te zadaće komunikacija s tržištem ima ključnu ulogu. Ključni dokument na temelju kojega je započeo proces repozicioniranja Istre na turističkom tržištu bio je Master plan razvoja turizma Istre za period od 2004. -2012. godine.

Kao zadnji poduhvat u razvoju turizma Istarska županija je 2015. izradila „Master plan turizma Istarske županije 2015. – 2025.“ , planski program za sljedećih deset godina, i „Marketing plan istarskog turizma 2015. – 2018.“.

3. ISTARSKA ŽUPANIJA KAO DESTINACIJA

Istarska županija jedna je od vodećih turističkih destinacija u Hrvatskoj. Na tome može zahvaliti svojoj dugogodišnjoj tradiciji turističkog poslovanja zbog kojeg danas ima izgrađen i prepoznatljiv turistički imidž na međunarodnom tržištu. Zbog svojih prirodnih i kulturnih vrijednosti te ostalih turističkih atrakcija iz godine u godinu Istra bilježi sve veći broj kako stranih tako i domaćih posjetitelja. Ono što Istru izdvaja od ostalih Hrvatskih destinacija i čini je boljom u odnosu na konkurenciju je ponuda brojnih selektivnih oblika turizma kao pojedinačnih turističkih proizvoda.

3.1. Obilježja turističke ponude destinacije

Ono što čini turističku ponudu destinacije su elementi poput smještaja, klime, prometne infrastrukture te prirodne i društvene atrakcijske osnove. Istra svoju turističku ponudu temelji na proizvodu „sunce i more“, ali isto tako ima razvijene brojne oblike selektivnih vrsta turizma sa kojima je uvelike proširila svoju ponudu i privukla različito tržište. Destinacija raspolaže sa dobro razvijenom infrastrukturom, brojnim vrstama smještajnog kapaciteta koji nudi raznolik sadržaj te obiluje prirodnim i društvenim atrakcijama.

3.1.1. Smještaj i prometna infrastruktura

Što se tiče smještaja, ukupni smještajni kapacitet Istre u 2017. činili su hoteli s udjelom od 14%, kampovi sa 33%, objekti u domaćinstvu sa 24%, nekomercijalni smještaj sa 21% te ostali objekti za smještaj s udjelom od 8%.

Tablica 1. Prikaz broja smještajnih jedinica po vrstama smještajnih objekata

VRSTA SMJEŠTAJA	BROJ POSTELJA
HOTELI	49 551
KAMPOVI	118 285
NEKOMERCIJALNI SMJEŠTAJ	75 698
OBJEKTI U DOMAČINSTVU	86 072
OBJEKTI NA OPG-U	308
OSTALI UGOSTITELJSKI OBJEKTI ZA SMJEŠTAJ IZ SKUPINE KAMP	26 340
OSTALO	2 364
RESTORANI	34
UKUPNO	358 652

Izvor: Izrada autora prema: HTZ (2018.) Preferencija smještajnih kapaciteta u pojedinim klasterima 2017., str. 5, Dostupno na: <https://www.htz.hr/sites/default/files/2018-08/Preferencija%20smjestajnih%20kapaciteta%20u%20pojednim%20klasterima%202017.pdf> (Pristupljeno 06.06.2020.).

U tablici je prikazan broj raspoloživih smještajnih jedinica po vrstama smještajnih objekata. Iz tablice vidimo da dominira smještaj u kampovima, a slijede ga objekti u domaćinstvu te nekomercijalni smještaj dok se smještaj u hotelima po broju smještajnih jedinica nalazi tek na četvrtom mjestu.

Prometna povezanost važan je činitelj turističke ponude te utječe na strukturu gostiju, ali i intenzivnost turističke aktivnosti na nekom području. Na području Istre najrazvijeniji je cestovni promet, a slijede ga zračni, morski te željeznički. Istra ima izgrađenu gustu mrežu javnih cesta, a najvažnija prometnica na tom prostoru je istarski ipsilon. Cestovni promet u Istri iz godine u godinu za vrijeme sezone bilježi sve veći broj vozila. Zračna luka Pula jedina je zračna luka u Istri. Željeznički promet slabo je razvijen i nepovezan s ostatkom zemlje. Što se tiče morskog prometa postoji sedam pomorskih luka, a to su: Pula, Brijuni, Rovinj, Poreč, Novigrad, Umag i Plomin, kojima upravlja županijska lučka uprava.

3.1.3. Atrakcije

Turističke atrakcije predstavljaj uključni su element zbog kojih turisti i dnevni posjetitelji dolaze u neku turističku destinaciju te ih se stoga smatra osnovnim turističkim resursima. One određuju turističku ponudu i razvoj turizma u destinaciji u kojoj se nalaze. Istra obiluje prirodnim i društvenim atrakcijama na kojima temelji svoju turističku ponudu i razvija selektivne oblike turizma.

Tablica 2. Prikaz prirodnih i društvenih turističkih atrakcija Istre

PRIRODNE ATRAKCIJE	Obala i more, otoci; Nacionalni park brijuni Planinski masiv Učka Motovunska šuma Šuma kontija Limski kanal i uvala Kuje Paleontološki rezervat Datule Palud ornitološki park Pazinska jama Park šuma Zlatni rt Spilja mramornica Jama Baredine Špilja Feštinsko kraljevstvo Rt Kamenjak i Medulinski arhipelag
DRUŠTVENE ATRAKCIJE	
Kulturni spomenici	Arena u Puli Slavoluk Sergijevaca - Pula Nezakcij - arheološko je nalazište kod Pule Motovunske zidine Eufrazijeva bazilika Istarska sabornica Gradska vijećnica Pula Kaštel - Povijesni i pomorski muzej Istre Augustov hram Pula Tradicija, crkve i freske te ostala baština.
Događaji	Pula film festival

	Motovun Film Festival Dream Cup Poreč Pula marathon Sea Star Festival Umag Festival terana i tartufa Croatia Open Umag Okusi Istre Srednjovjekovne noći u dvorcu Svetvinčenat i mnogi drugi.
--	--

Izvor: Izrada autora prema: Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije 2015.-2025. Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/master-plan-turizma-istre> (Pristupljeno: 08.06.2020.)

U prikazanoj tablici navedene su neke od najistaknutijih prirodnih i društvenih atrakcija Istre koje su glavni element turističke ponude destinacije. Mnogobrojne prirodne ljepote, kulturna baština te razni događaji obogaćuju turističku ponudu destinacije čime se privlači velik broj posjetitelja i stvara mogućnost za razvoj različitih oblika selektivnog turizma.

3.2. Obilježja turističke potražnje destinacije

Prema istraživanju Instituta za turizam TOMAS 2014 u Istru dolazi sve manji broj gostiju srednje dobi, ali oni koji dolaze sve su obrazovaniji i većih primanja tako da je čak 8,4% gostiju iz najveće platežne skupine (preko 3.500 eura mjesečno po osobi). Vidljiv je blagi pad gostiju koji na odmor u Istru putuju s obitelji i lagani porast gostiju koji putuju s grupom prijatelja. Kao primarni razlog dolaska u Istru i dalje su sunce i more koji jačaju u odnosu na druge motive, uz također blagi porast gastronomije i prirode, dok svi ostali motivi padaju. Sukladno trendovima Internet je glavni izvor informacija, prijašnje iskustvo je i dalje vrlo bitno, dok je najveći pad vidljiv u važnosti tiskanih medija. Istra je i dalje dominantno drive-in tržište s padom gostiju koji dolaze zrakoplovom. U 2014. prosječna je dnevna potrošnja po gostu iznosila 64 eura te je bila za 10% manja u odnosu na 2010.⁶

⁶ Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/master-plan-turizma-istre> (Pristupljeno 08.06.2020.)

Istra 2019. bilježi 4 609 810 dolazaka i 28 710 053 noćenja.⁷ Na sljedećim slikama prikazan je pregled dolazaka i noćenja turista prema zemljama porijekla te prema potražnji smještajnih kapaciteta.

Slika 1. Prikaz dolazaka i noćenja turista prema zemljama porijekla

Zemlja	2019			2018		
	Dolasci	Noćenja	Udio	Dolasci	Noćenja	Udio
Njemačka	1,059,918	8,694,831	30.28	1,041,656	8,759,355	30.80
Austrija	654,665	3,483,762	12.13	647,165	3,476,312	12.22
Slovenija	605,927	3,621,954	12.62	575,746	3,549,897	12.48
Italija	462,908	2,269,965	7.91	457,479	2,218,586	7.80
Hrvatska	313,217	1,202,043	4.19	276,505	1,100,336	3.87
Nizozemska	171,155	1,520,712	5.30	180,073	1,659,401	5.83
Rusija	46,928	401,359	1.40	40,553	371,528	1.31
Češka	152,319	974,503	3.39	149,820	965,812	3.40
Ujedinjeno Kraljevstvo	146,201	943,704	3.29	139,958	916,131	3.22
Poljska	130,279	878,515	3.06	124,377	865,312	3.04
Švicarska	67,305	389,047	1.36	65,142	376,540	1.32
Mađarska	129,062	654,064	2.28	120,711	621,679	2.19
Francuska	64,478	271,334	0.95	57,861	249,355	0.88
Švedska	41,048	247,570	0.86	44,136	270,638	0.95
Danska	43,203	351,423	1.22	47,259	397,455	1.40
Ostale zemlje	495,942	2,634,978	9.18	465,104	2,484,940	8.74
Nautika	25,255	170,289	0.59	23,264	160,102	0.56
Ukupno	4,609,810	28,710,053	100.00	4,456,809	28,443,379	100.00

Izvor: eVisitor
Datum: 31/01/2020

Izvor: Izvješće o radu i financijsko izvješće za 2019. Godinu Turistička zajednica Istarske župani je Poreč, ožujak 2020.

⁷ Izvješće o radu i financijsko izvješće za 2019. godinu Turistička zajednica Istarske župani je Poreč, ožujak 2020., <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/dokumenti> (Pristupljeno 08.06.2020.).

Slika 2. Prikaz dolazaka i noćenja turista prema potražnji smještajnih kapaciteta

Vrsta objekta	2019			2018		
	Dolasci	Noćenja	Udio	Dolasci	Noćenja	Udio
Hoteli	1,727,853	7,977,224	28%	1,671,032	7,837,144	28%
Kampovi	1,338,884	9,741,004	34%	1,327,013	9,864,594	35%
Objekti na OPG-u	2,780	13,567	0%	3,047	15,416	0%
Objekti u domaćinstvu	1,076,531	6,982,062	24%	1,011,483	6,787,048	24%
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj	343,129	1,782,500	6%	324,869	1,766,122	6%
Ostalo	637	2,687	0%	1,728	7,551	0%
Restorani	161	612	0%	190	420	0%
Ukupno komercijalni smještaj	4,489,975	26,499,656	92%	4,339,362	26,278,295	92%
Nekomercijalni smještaj	94,580	2,040,108	7%	94,183	2,004,982	7%
Nautika	25,255	170,289	1%	23,264	160,102	1%
Ukupno	4,609,810	28,710,053	100.00	4,456,809	28,443,379	100.00

Izvor: eVisitor

Datum: 31/01/2020

Izvor: Izvješće o radu i financijsko izvješće za 2019. Godinu Turistička zajednica Istarske župani je Poreč, ožujak 2020.

Iz gore priloženih slika vidimo da se najveća potražnja, kada je u pitanju smještaj, odnosi na smještaj u kampovima. U 2019. Istru su u najvećem broj posjećivali turisti iz Njemačke, Austrije, Slovenije, Italije, Nizozemske te domaći posjetitelji.

3.3. Klasteri u Istri

Klasteri čine temeljni element turističke ponude Istre. Temeljem analiza provedenih na cijelom teritoriju Istarske županije ustanovljeno je da umrežavanje dionika privatnog, javnog, akademskog te razvojno-istraživačkog sektora u obliku klastera brže generira rast i razvoj te podiže konkurentnost gospodarstva na svim razinama.

Klaster je specifičan oblik mreže osobnih i grupnih interesa te interesa industrija, fokusirani na manji geografski prostor gdje može doći do fizičkih kontakata. Dinamična je mreža specijaliziranih poslovnih i ostalih aktivnosti koja se neprekidno mijenja.⁸ Uloga klastera u Istri je stvaranje identiteta i brendiranju destinacije. Također njima se želi riješiti problem sezonalnosti, prevelike koncentriranosti na obalno područje te nejednako razvijanje regija.

Istra ima sedam turističkih klastera, kroz koje se nudi nekoliko selektivnih oblika turizma. Oni su smišljeni, a kao takvi se i promoviraju na međunarodnom tržištu, kao idealan način za privlačenje različitih profila turista, odnosno ciljnih segmenata.

Tablica 3. Prikaz klastera Istre i njihovih turističkih atrakcija

	MJESTA U KLASTERU	ATRAKCIJE	PROIZVOD
SREDIŠNJA ISTRA	Buzet, Pazin, Motovun, Višnjani, Cerovlje, Sv. Petar u šumi, Grožnjan, Svetvinčenat, Tinjan, Oprtalj, Pićan, Gračišće, Karojba, Lanišće, Lupoglav, Vižinada, Žmin.	Pazinski kaštel, Hum, stari grad Buzet, Gradske zidine Motovuna, Festival istarskog tartufa, Motovun Film Festival, ISAP- Međunarodni sajam pršuta, Muzej grada Pazina, Pazinska jama, Motovunska šuma, vrt Revlje, dio Parka Učka, Čičarija i dr.	Eno-gastronomija, ruralni i agro turizam, biciklističke i pješačke staže, te touring.
LABIN - RABAC	Labin, Rabac, Kršan, Raša, Sv. Nedelja	Stari grad Labin, Stari grad Kršan, Stari grad Plomin, župna crkva u Labinu, Gradski muzej Labin te ostale prirodne ljepote i kulturno nasljeđe.	Ronjenje, radionice za učenje, opći touring i touring posebnih interesa, te biciklizami pješačenje.
POREČ	Poreč, Tar - Vabriga, Kaštelir-Labinci	Eufrazijeva bazilika, zavičajni muzej Poreštine, Marafor, Kaštel, kula Tar, Vinistra, Jama Baredine.	Sport, nautika, opći touring i touring specifičnih interesa.

⁸ Dragičević M., Konkurentnost: Projekt za Hrvatsku, Zagreb, 2012., str. 6

JUŽNA ISTRA	Pula, Fažana, Ližnjan, Marčana, Vodnjan, Medulin, Barban.	Spilje Šandalja I. i Šandalja II., Arena Amfiteatar, Forum, Augustov hram, Malo rimsko kazalište, Herkulova vrata, Slavoluk Sergijevaca, arheološki muzej na Brijunima, Istra gourment, Gastroproljeće Južne Istre, Pula Film Festival, PUF-međunarodni kazališni festival, međunarodna ljetna škola harmonike, Bikers days, Istra Etno Jazz, MKFM-Međunarodni Kazališni Festival Mladih, Nacionalni park Brijuni.	Događanja, touring općih i specifičnih interesa.
ROVINJ	Rovinj, Bale, Kanfanar	Gradska palača u Rovinju, gradski bedemi i vrata Rovinja, Balbijev luk, centar za povijesna istraživanja, kazalište Antonio Gandusio, crkva sv. Eufemije, Franjevački samostan u Rovinju, starogradska jezgra i gradska palača u Balama, Etno Film Festival, Rovinj Jazz Festival, Dani komunikacija, Red Bull Air race, Park šuma Zlatni rat, i dr.	Eno-gastronomija, događanja, nautički turizam, touring, sastancii konferencije, te wellness.
VRSAR - FUNTANA	Vrsar, Funtana, Sv. Lovreč	Park skulptura Dušana Džamonje, crkva sv. Foške, glavna gradska vrata u Vrsaru, župna	Ekskluzivna turistička naselja, vodeni sportovi i nautika, događanja i gastronomija

		crkva sv. Martina, Parenzana biciklistička utrka, Europsko prvenstvo u plesu, Laguna Salsa festival, Otok sv. Juraj, Linski zaljev, šuma Kontija, vrsarsko zaleđe i dr.	
SJEVEROZAPADNA ISTR	Umag, Novigrad, Buje, Brtonigla	Gradski muzej - Umag, Umaške gradske zidine, ATP Vegeta Croatian open Umag, Europsko prvenstvo u jedrenju, Park prirode Škarline, Ušće rijeke Mirne, špilja Mramornica.	Sportskih aktivnosti, timskih i individualnih sportova, te vodenih sportova

Izvor: Izrada autora: Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije 2015.-2025. Dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/master-plan-turizma-istre> (Pristupljeno: 08..06.2020.)

Svaki od klastera nudi više različitih turističkih proizvoda, a da pritom i sami predstavljaju poseban turistički proizvod u turističkoj ponudi Istre. Upravo zbog razlike u proizvodima koje nude i atrakcijama koje imaju javlja se mogućnost razvoja selektivnih oblika turizma.

3.4. Swot analiza destinacije

Osnovne snage Istre kao destinacije su ljepota i raznolikost krajolika, čistoća i kvaliteta mora, brojna atraktivna zaštićena područja, razvedenost obale s brojnim otocima, ugodna mediteranska klima, bogatstvo kulturne i povijesne baštine, blizina ciljanih tržišta, autentična gastronomska ponuda, razvijenost selektivnih oblika turizma, prometna dostupnost, sigurnost, smještajni objekti te tradicionalni proizvodi.

Pod slabosti Istre spadaju nedostatak destinacijskog identiteta, slabi marketing destinacije, ne postojanje brenda i loša lokalna prometna infrastruktura.

Kada govorimo o prilikama, Istra ima mogućnost produžiti turističku sezonu uz pomoć selektivnih oblika turizma, iskoristiti EU fondove, raditi na boljoj promociji i marketingu, brendirati destinaciju i ulagati u podizanje kvalitete ponude i smještajnih te ugostiteljskih objekata.

Zagađenje okoliša, stvaranje konkurentskih destinacija i proizvoda, slaba lojalnost ciljanog tržišta, gubitak atraktivnosti i nestabilna političko-ekonomska situacija najveće su prijetnje za turizam u Istri.

4. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA U TURISTIČKOJ PONUDI ISTRE

U današnje vrijeme potrebe i želje turističkog tržišta postaju sve veće i razlikuju se od osobe do osobe. Tržište se sve više raščlanjuje na podskupine koje su definirane životnim stilom, osobnim sklonostima, potrebama i životnim prilikama. Takvo kretanje potražnje utječe i na promjenu i razvijanje ponude te na to da se turistički proizvod oblikuje prema potrebama turista.

Selektivni turizam obilježava novu kvalitetu i obilježja suvremenog i budućeg turizma, vodi računa o odgovornom ponašanju sudionika, odnosno vodi računa o kvaliteti usluge, o identitetu i humanosti turističke usluge kao i o ekološki osviještenim turistima, socijalno odgovornim i uravnoteženim brojem turista koji ne ugrožavaju lokalno stanovništvo na određenom području.⁹ Prema sadržaju ponude, selektivni turizam djelimo na turizam prirodnih i turizam društvenih resursa. Turizam prirodnih resursa čine zdravstveni turizam, sportski turizam, nautički turizam, eko turizam, lovni i ribolovni turizam, ruralni turizam dok u turizam društvenih resursa ubrajamo kulturni turizam, gastronomski turizam, turizam događaja (event tourism), vjerski turizam te turizam na umjetno stvorenim atrakcijama.

Za selektivni turizam se može reći da je turizam specijalnih interesa. Istra je destinacija koja svojom bogatom turističkom ponudom može udovoljiti mnogim različitim interesima i potrebama turista. Upravo zbog toga u Istri su razvijeni gotovo svi oblici selektivnog turizma.

4.1. Ruralni turizam

Ruralni turizam podrazumjeva svaku turističku aktivnost u ruralnom području. Tako u ruralni turizam spadaju i oblici turizma kao što su agroturizam, seoski turizam, sportski turizam, cikloturizam, gastroturizam i mnogi drugi. U današnje vrijeme potražnja za ruralnim turizmom sve je veća zbog činjenice da ljudi sve više imaju potrebu za mirom i istinskim

⁹ Jadrešić, V.: Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010, str.176

odmorom u očuvanoj prirodi i zdravoj klimi. Ruralni prostor i sve aktivnosti koje se na istom nude su osnovni resurs za razvijanje ruralnog turizma na nekoj destinaciji. Upravo je unutrašnjost Istre ruralni prostor Istarske županije koji sadrži rijetko naseljena mjesta i istarska sela koja nude zdravu klimu, odsutnost buke, očuvanu okolinu, čistu vodu, zrak i bogatu gastronomsku ponudu i bogatu kulturnu baštinu. S druge strane imamo Središnju Istru koja je ruralno područje smješteno u blizini mora, koje velikim dijelom karakteriziraju povijesni gradići i sela, te bogato povijesno, arhitektonsko i kulturno naslijeđe u ruralnom krajoliku. Ruralni turizam u Istri je među suvremenim turistima sve traženiji zbog jedinstvene i kvalitetne ponude. Smještajni objekti u ruralnom dijelu Istre obuhvaćaju agroturizme, ruralne B&B-e (Bed and Breakfast), ruralne kuće za odmor, ruralne vile ili stancije, ruralne obiteljske hotele, sobe, apartmane, smještaj na vinskoj cesti i ruralna kamp odmorišta.

Agroturizam je oblik seoskog domaćinstva koji nudi usluge smještaja i prehrane. Na području Istre najpoznatiji smještajni objekti u kojima se razvija agroturizam su imanje obitelji „Ritossa“, seosko gospodarstvo „San Mauro“, Agroturizam taverna "Pino", Agroturizam Sterle, Agroturizam konoba Milena, Agroturizam konoba Milena i Agroturizam konoba Milena.¹⁰

Ruralni Bed&Breakfast je oblik domaćinstva koji obuhvaća ponudu smještaja, odnosno noćenja s doručkom. Doručak se poslužuje s domaćim kruhom uz još neke domaće lokalne proizvode. Poznatiji ruralni B&B u Istri su: B&B al Merlo Olivo, B&B Maslina, B&B Zigante, B&B Antico, B&B Casa Rustica i B&B Tinka. Za najbolji Bed&Breakfast u Hrvatskoj proglašena je „La Casa di Matiki“ koja se nalazi u istoimenom selu u srcu ruralne Istre. Ovu lokaciju čine atraktivnom pogled na šumu, vinograde i Učku te doživljaj prirode i suživota s njom. „La Casa di Matiki“ obuhvaća sedam tisuća metara veliko imanje koje može ugostiti do 30-ak osoba, dvorišta i pergole, veliki šah na otvorenom, bazen u masliniku okružen vinogradima. Ovdje gosti mogu doživjeti autentično iskustvo stare istarske farme, budeći se s pogledom na kokice, družiti se s domaćim životinjama, dok ih na stolu za doručkom svako jutro dočekuje topli domaći kruh te maštoviti i bogati doručak pripremljen od domaćih namirnica koje uzgajaju domaćini. Oni koji to žele mogu iskusiti čak i spavanje na sijenu, družeći se sa sedam magaraca.¹¹

¹⁰ <https://www.vikendi.com/hr/c/izleti-seoski-turizam-i-eko-sela/14/5/> (Pristupljeno 10.06.2020.)

¹¹ <https://www.glasistre.hr/magazin/najbolji-bed-breakfast-u-hrvatskoj-la-casa-di-matiki-oaza-mira-u-srcu-istre-580876> (Pristupljeno 10.06.2020.)

Smještaj na vinskoj cesti odnosi se na poljoprivredno gospodarstvo specijalizirano u proizvodnji i prodaji vina, gdje u adekvatnim kušaonicama turisti imaju mogućnost kušanja vina te razgledavanja podruma i vinograda. U ruralnom području sjeverozapadne Istre ovaj tip smještaja nude vinarije Sinković i Prelac.

Kategorija koja se najviše razvija su ruralne kuće za odmor. Ruralna kuća za odmor je objekt u kojem se gostima pružaju usluge smještaja i korištenja okućnice u ruralnom okruženju, opremljena tako da gost sam može pripremati i konzumirati hranu. Ruralne kuće za odmor u Istri su ruralna kuća „Ana“, ruralna kuća „Luigi e Luisa“, ruralna kuća „Damiana“, Ruralna kuća „Regina“ i mnoge druge.

Ruralni obiteljski hoteli su mali, intimni hoteli u starim zdanjima koji nemaju kapacitet kreveta veći od 35 kreveta. Postoji vlastita proizvodnja nekih od proizvoda.¹² Trenutno ih se u Istri nalaze četiri, kod Buja, Umaga, Rovinja i Vodnjana. Od aktivnosti i atrakcija koje se nude u sklopu ruralnog turizma su izleti po unutrašnjosti Istre, posjet Motovunu i Motovunskoj šumi, posjet Humu, posjet Buzetu sa Zavičajnim muzejom, mnoga eno - gastro događanja i festivali te planinarenje na Čićariji.

Slika 3. Bed&breakfast „La casa di Matiki“

Izvor: <https://www.total-croatia-news.com/travel/33913-la-casa-di-matiki>

¹²http://www.azri.hr/fileadmin/dokumenti-download/Turisti%C4%8Dka_zajednica_Istarske_%C5%BEupanije_Istra-Zeleni_Mediteran.pdf (Pristupljeno 12.06.2020.)

4.2. Nautički turizam

Zahvaljujući svojoj prirodnoj ljepoti, čistim morem, razvedenom obalom i brojnim otocima te povoljnim klimatskim obilježjima i geografskom položaju Istra je destinacija koja je razvila i u svoju turističku ponudu uvrstila i nautički turizam. Istra broji trinaest marina od čega su četiri u sustavu ACI marina.¹³ To su redom ACI marina Umag, ACI marina Rovinj, ACI marina Pula i ACI marina Pomer. Ostale marine su marina Nautica u Novigradu, marina Červar Porat, marina Parentium u Poreču, marina Poreč, marina Vrsar, marina Valalta u Rovinju, marina Veruda i marina Bunarina u Puli.

ACI marina Umag smještena je atraktivnom zaljevu i raspolaže sa 475 vezova te može primiti plovila do 60 m dužine. Osvajač je priznanja „Turistički cvijet – kvaliteta za Hrvatsku” i ponosni nositelj plave zastave što njezinu ponudu čini još privlačnijom i kvalitetnijom. U marini se nalazi i restoran, recepcija s mjenjačnicom, praonica rublja, navoz, bankomat, trgovina sa prehrambenim namirnicama, parkiralište, besplatni WiFi, tehnički servis plovila, sanitarije, frizerski salon i tesla punionica.¹⁴

Uz prednosti koje nautički turizam ima za razvoj destinacije, javljaju se i neki nedostaci koje je potrebno minimalizirati da bi mogli uspješno konkurirati na svjetskom nautičkom tržištu. Neki negativni činitelji, odnosno nedostaci nautičkog turizma i ograničavajući faktori njegovog razvoja su¹⁵: sezonski karakter aktivnosti u nautičkom turizmu, okupacija mora i obale, uzurpacija obala, zagađivanje mora naftom i njezinim derivatima, bakteriološko zagađivanje mora otpadnim vodama i materijama, devastacija bioloških bogatstava mora, zagađivanje mora raznim otpacima i nečistoćama te uništavanje ribljeg i vodenog bogatstva.

Marine u Istri još uvijek nisu u potpunosti iskoristile svoj potencijal što se ogleda u nedostatak dodatnog sadržaja kao što su smještajni objekti u marini, sportski tereni, trgovina s nautičkom opremom i slično.

¹³ <https://charter-novak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj> (Pristupljeno 15.06.2020.)

¹⁴ <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-umag/> (Pristupljeno 15.06.2020.)

¹⁵ D. Gračan, R. Alkier Radnić, Kvalitativna i kvantitativna obilježja nautičkog turizma u strategiji razvitka hrvatskog turizma, Rijeka: Pomorski zbornik 41 (2003) 1, 2004., str. 313

Slika 4. ACI marina Umag

Izvor: <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-umag/>

4.3. Zdravstveni turizam

Razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj počeo je još krajem 19-og stoljeća u mjestima s ljekovitim čimbenicima (kupališna mjesta, mjesta s ljekovitom vodom, klimatska lječilišta, mjesta bogata ljekovitim blatom).

Istra u sklopu zdravstvenog turizma nudi luksuzne hotele s pažljivo osmišljenom i sveobuhvatnom ponudom wellnessa, lječilišni turizam na termalnom izvoru, medicinske ustanove i stomatološke ordinacije. Upravo to su sadržaji koji su temeljni element za razvoj zdravstvenog turizma te koji privlače goste koji žele poboljšati zdravlje, korigirati izgled ili jednostavno smanjiti stres i podići životnu energiju.

Zdravstveni turizam dijeli se na tri različita oblika: medicinski turizam, lječilišni turizam i wellness turizam.

U sklopu medicinskog turizma u Istri se nalazi pet poliklinika i zdravstvenih centara: dentalna poliklinika Morelato, dentalni centar Rident, zdravstveni centar Histrica Medic, Mythos Medical Spa - Boutique Hotel Valsabbion (Pješćana Uvala) i poliklinika Peharec.¹⁶ Histria

¹⁶ <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/zdravstveni-turizam> (Pristupljeno 17.06.2020.)

Medic zdravstveni je centar koji se nalazi u Poreču. Nudi širok spektar zdravstvenih usluga na jednom mjestu, a to je moderno uređeni prostor u sklopu zgrade poliklinike Rident u naselju Špadići u Poreču. Ovaj centar prvenstveno je usmjeren na preglede i različita testiranja. Gosti tako u vrlo ugodnoj atmosferi mogu obaviti sistematske preglede, UTZ dijagnostiku abdomena, urogenitalnog sustava, štitnjače, dojki i sl. Od ordinacija gostima na raspolaganju stoje ordinacija za dojke, urološka ordinacija, neurološka ordinacija, te dermatološka ordinacija.¹⁷

Najpoznatija lječilišta u Istri su Istarske toplice i specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju „Martin Horvat” u Rovinju. Istarske toplice nalaze se u Motovunskoj šumi u podnožju 85 metara visoke, gorostasne stijene gdje se nalazi termalni izvor vode. Znanstveno je dokazano da termalna voda pomaže za liječenje kroničnih reumatskih bolesti, dermatoloških bolesti, bolesti gornjih dišnih puteva, ginekoloških bolesti i postoperativnu rehabilitaciju. Medicinsko rehabilitacijski centar ima personaliziran pristup pacijentu. U primjeni je i fango ljekovito blato. Toplice nude dva bazena s termalnom vodom, unutarnji i vanjski, wellness centar s unutarnjim bazenom, SPA centar s pet vrsta sauna, fitness centar, stomatološka ordinacija.¹⁸ U bolnici za ortopediju i rehabilitaciju Martin Horvat u Rovinju se obavlja bolničko liječenje fizikalnom medicinom i rehabilitacijom uz korištenje punog pansiona ili polupansiona, koje obuhvaća razne vrste fizikalne terapije i rehabilitacije, odnosno kinezi-terapiju, hidroterapiju i elektroterapiju uz korištenje i prirodnog faktora (helio-terapija). U sklopu bolnice u lipnju 2017. godine otvorena je prva medicinsko-terapeutska plaža adekvatna za osobe sa zdravstvenim teškoćama. Cjelokupni kompleks bolničke plaže uključuje i sportske i rekreativne sadržaje, te je prilagođen osobama sa zdravstvenim poteškoćama.¹⁹

Wellness centri nalaze se u hotelima, a u svojoj ponudi uglavnom imaju sadržaje poput masaža, tretmana lica, detoxa, bazena, suvremeni fitness, spa studio, sauna, sobe za opuštanje, solarij i druge. Najpoznatiji wellness centri su wellness centar hotela Sol Umag, Albaro wellness&spa Grad hotela Rovinj, Carolea spa hotela Adriatica Istra i mnogi drugi.²⁰

¹⁷ <https://www.istra.hr/hr/doziviljaji/zdravlje-i-ljepota/zdravstveni-turizam/1554> (Pristupljeno 17.06.2020.)

¹⁸ <https://www.istarske-toplice.hr/> (Pristupljeno 17.06.2020.)

¹⁹ <https://www.bolnica-rovinj.hr/> (Pristupljeno 17.06.2020.)

²⁰ <https://www.istra.hr/hr/doziviljaji/zdravlje-i-ljepota/wellness-hoteli> (Pristupljeno 20.06.2020.)

Slika 5. Istarske toplice

Izvor: <https://www.istarske-toplice.hr/>

4.4 Kulturni turizam

Kulturni turizam je oblik turizma koji se temelji na povijesti, kulturnoj baštini, tradiciji i običajima neke destinacije. Prema Ministarstvu kulture Republike Hrvatske u kulturni se turizam ubrajaju one atrakcije koje imaju mogućnost prihvata posjetitelja, koje su dostupne i koje imaju mogućnost prezentacije. U Istri se nalaze mnogobrojni kulturni spomenici, znamenitosti i kulturne ustanove, postoje mnogi običaji i tradicije te se održavaju razna kulturna događanja u cilju razvoja kulturnog turizma.

Istra obiluje kulturnom baštinom pa se kao najvrijednije znamenitosti mogu izdvojiti prapovjesna nalazišta (Šandalja, Romauldova špilja), antički rimski spomenici (amfiteatar Arena, Slavoluk Sergijevaca, Augustov hram, ostaci brojnih rimskih vila...), kompleks Eufrazijeve bazilike u Poreču iz 6. Stoljeća koji je uvršten u UNESCO-ovu listu zaštićene kulturne baštine, druga vrijedna sakralna baština kao što su srednjovjekovne crkvice oslikane freskama (Sv. Barnabe u Vižinadi, Sv. Foške u Batvačima, Sv. Martina u Lovreču, Sv. Margarete pokraj Vodnjana), čuveni dragulj srednjovjekovnog zidnog slikarstva Ples Mrtvaca

u crkvisci Sv. Marije na Škrilinah pokraj Berma, najveća istarska crkva Sv. Blaža u Vodnjanu sa zbirkom sakralne umjetnosti i sačuvanim mumificiranim tijelima nekoliko svetaca, ostaci glagoljaškog utjecaja u srednjovjekovnoj umjetnosti i pismenosti, srednjovjekovni kašteli i utvrde u Dvigradu, Svetvinčentu, Pazinu, Puli, Momjanu, Pietra Pelosa pokraj Buzeta, povijesne gradske jezgre gradića u istarskoj unutrašnjosti i na obali te prepoznatljiva tradicionalna ruralna arhitektura sa suhozidima i kašunima.²¹

Kada govorimo o kulturnim ustanovama najpoznatiji muzeji u Istri su Arheološki muzej Istre Pula, povijesni i pomorski muzej Istre Pula, etnografski muzej Istre Pazin, Muzej suvremene umjetnosti Istre Pula-Museo, zavičajni muzeji u Umagu, Poreču, Rovinju, Labinu, Buzetu i Pazinu te mnogobrojne galerije i poznata likovna izložba koja se održava svakog ljeta na otvorenom u rovinjskoj ulici Grisia.²²

U sklopu kulturnog stvaralaštva održavaju se brojne književne manifestacije u spomen Mati Baloti, Antonu Šoljanu, Edi Budiši, Mirku Kovaču i Fulviu Tomizzi; Dani eseja u Puli, Sabor čakavskog pjesništva u Žminju, Verši na šterni u Vižinadi, stvorena je Istarska enciklopedija i internetska enciklopedija „Istrapedia“, djeluje mnoštvo znanstvenih skupova i postoji bogata izdavačka djelatnost.²³

Kod istarske narodne tradicije postoji specifičnost, a to je karakterističan način sviranja i pjevanja poznat kao petotonska istarska ljestvica, koji čini dio zaštićene nematerijalne baštine UNESCO-a te brojni tradicionalni istarski dijalekti.

Od kulturnih događaja najpoznatiji su festival Sajma knjige u Puli, Međunarodni orguljaški festival Organum histriae, Festival plesa i neverbalno kazalište u Savinčentu, Mediteranski kiparski simpozij kao i Bienale industrijske umjetnosti u Labinu, međunarodni kazališni festivali PUF i MKMF u Puli i Zlatni lav u Umagu te festival rane glazbe u Dvigradu. Održavaju se i koncerti u Eufrazijani u Poreču, susreti zborova „Naš kanat je lip“, Mundial fotofestival u Rovinju, susret harmonikaša u Puli i Annale u Poreču. U Istri se također održavaju dva vrlo značajna filmska festivala u zemlji, Motovun film festival koji se održava na trgovima i ulicama Motovuna, srednjovjekovnog utvrđenog gradića na brežuljku pored rijeke Mirne i pulski film festival koji se održava u pulskoj Areni, najvećoj pozornici na otvorenom koja je ujedno prostor ljetnih održavanja brojnih koncerata najvećih svjetskih

²¹ <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=258> (Pristupljeno 22.06.2020.)

²² <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=258> (Pristupljeno 22.06.2020.)

²³ <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=258> (Pristupljeno 22.06.2020.)

zvijezda klasične i pop glazbe kao što su Sting, Zucchero, James Brown, David Gilmour, Placido Domingo.²⁴

Slika 6. Eufrazijeva bazilika u Poreču

Izvor: <https://www.adriagate.com/Hrvatska-hr/UNESCO-spomenici-Eufrazijeva-bazilika-Porec-Hrvatska#2>

4.5. Sportski turizam

Glavni nositelji sportskog turizma u Istri su hoteli koji nude velik izbor sportskih i rekreacijskih aktivnosti kao što su tenis, stolni tenis, košarku, rukomet, odbojku, nogomet, quash, mali nogomet, badminton, mini golf, fitness dvorane i sadržaje, boćanje, nordijsko hodanje. Također veliku ulogu imaju i ronilački centri koji nude najam opreme, punjenja boca, održavanje škola ronjenja te sportove na vodi - jedrenje, jedrenje na dasci, skijanje na vodi, kajak i kanu. Najposjećeniji sportsko-rekreacijski centri nalaze se u Rovinju, Poreču, Medulinu, Puli, Umagu i Dugoj Uvali.

²⁴ <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=258> (Pristupljeno 22.06.2020.)

Istra Premium Camping Resort nalazi se nedaleko od Poreča, a u njemu se nudi posebno uređen V Sport Park koji sadrži višenamjensko igralište za timske sportove, odbojku na pijesku i dječje igralište te V Sport Marina i V Sport Bella Vista koji sadrže veliki izbor popularnih sportova na vodi poput kajakarenja ili SUP-a (Stand Up Paddle) . U Camping resortu postoji i program Stay fit za rekreaciju i tjelovježbu, a na raspolaganju i brojne staze za šetnju i jogging.

Sport fest je najveći regionalni sportski sajam koji se održava u Poreču, dok je ATP Croatia Open Umag poznati teniski turnir koji je zaslužan za razvoj brojnih teniskih škola, kampova i teniskih turnira na području Umaga, koji danas ima 60 modernih teniskih terena te impresivan ITC teniski centar Stella Maris. U Savurdiji, mjestu blizu grada Umaga smješteno je golf igralište Adriatic koji je dio ukupne ponude resorta s luksuznim hotelom i apartmanskim naseljem.²⁵ Još jedno golf igralište nalazi se u nacionalnom parku Brijuni koji nudi mogućnost igre na samoj obali mora uz raznovrsne prirodne ljepote.

Još jedan vrlo raširen i popularan sport koji danas služi u svrhu turizma je jedrenje. Najatraktivnija nautička područja za jedrenje u Istri su gradovi Pula, Poreč, Rovinj, Umag i nacionalni park Brijuni. Poznati jedriličarski klubovi na tim područjima su jedriličarski klub Delfin u Puli, jedriličarski klub Galeb water sports u Umagu, jedriličarski klub Vito Nautika u Medulinu, jedriličarski klub Windsurf Station u Fazani, jedriličarski klub Horizon u Poreču, Windsurfing club Sinovi vjetra u Poreču, jedriličarski klub Maestral u Rovinju, jedriličarski klub Bonaca u Novigradu.²⁶

Istra također ima i konjičke centre u kojima nudi šetnje sa konjima za početnike, školu jahanja te izlete s konjima. Neki od tih centara su Istra horse trekking u Poreču, Konjički centar Katoro u Umagu, Ranch Lunghi u Medulinu i drugi.²⁷

Slika 7. Teniski centar Stella Maris

²⁵ <https://www.golf-adriatic.com/> (Pristupljeno 25.06.2020.)

²⁶ <https://www.istriasun.com/istra/jedrenje> (Pristupljeno 25.06.2020.)

²⁷ <https://www.istriasun.com/istra/jahanje> (Pristupljeno 25.06.2020.)

Izvor: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/tenis/1359>

4.5.1. Cikloturizam

U Istri je razvijen i cikloturizam kao jedan od posebnih oblika selektivnog turizma. Ciklizam zbog velikog interesa potrošača uspijeva produžiti sezonu tijekom cijele godine te zbog njegove važnosti u Istri postoji trinaest bike hotela koji su prilagođeni za prihvata turista s biciklima te profesionalnih biciklista i biciklističkih klubova koji održavaju treninge i pripreme. Postoje još i bike&bed apartmani i kuće za odmor te boutique bike hoteli. Istra raspolaže s 71 bike&bed apartmanom i kućom za odmor te s dvanaest boutique bike hotelom.²⁸ Jedna od najpoznatijih biciklističkih staza je staza Parenzana, a Istra broji više od 60 označenih prirodnih i cestovnih staza. Najpoznatiji biciklistički maraton je Istra Granfondo.²⁹

4.5.2. Lovni i ribolovni turizam

U Istri se nalazi 46 lovišta i 38 lovačkih društava od kojih su svi uključeni u lovni turizam. Većina stranih lovaca u pravilu u Istru dolaze na dva do tri dana i to zbog lova na sitnu

²⁸ <http://www.istria-bike.com/hr/smjestaj> (Pristupljeno 25.06.2020.)

²⁹ <https://www.istriasun.com/istra/biciklizam> (pristupljeno 25.06.2020.)

divljač, a najviše ih se, čak 95 posto, dolazi u lov na šljuke.³⁰ Lovni turizam održava se u zimskom periodu, a turisti imaju mogućnost smještaja u 13 lovačkih domova.

Što se tiče ribolova sportski ribolov udicom s kopna, iz barke ili ribolov podvodnom puškom dio su turističke ponude i dozvoljeni su, no za morski ribolov potrebna je dozvola s kojom turisti mogu pristupiti aktivnostima ribolova kao što su udičarenje, ručno udičarenje, ribolov parangalima do 150 udica, za lov na tunu i slične velike ribe te za ribolov s podvodnom puškom.³¹

4.5.3. Aktivni turizam

Aktivni ili pustolovni turizam je oblik turizma koji obuhvaća različite aktivnosti na otvorenom odnosno avanturističke sportove. Aktivnosti pustolovnog turizma koje se mogu pronaći u Istri su paintball, go kart, windsurfing, sportsko penjanje, zmajarenje, paragliding, špiljarenje, moto klub i adrenalinski parkovi.

Windsurfing odnosno surfanje u Istri se razvilo zahvaljujući povoljnom geografskom položaju, a ovu aktivnost nude jedriličarski klub Umag, sportski centar Prosurf u Poreču, Windsurf Center Crveni Otok u Rovinju, Windsurfing centar u Medulinu i drugi.³²

Niz atraktivnih stijena u Istri pogodne su i koriste se za sportsko penjanje, a postojeća penjališta su penjalište u park šumi Zlatni rt, penjalište u Istarskim toplicama, penjalište u Lirskom kanalu, penjalište u Učkoj te penjališta u Buzetu i Rovinju. PJK Pagliding Istra nudi paragliding sa instruktorom, a za zmajarenje postoji pet uređenih startova i to Kastelir kod Novigrada, Raspadalica, Brgud na Ucki, Lanisce, Zbevnica i sam vrh Učke. Cave climbing centre Speleolit, Baredine i Cave adventure Speleo Adventure, Buzet nude uz vodstvo iskusnih vodiča obilazak špilja i jama. Paintball Adrenalina u Rovinju, paintball klub Pula u Medulinu, paintball klub Freak Impuls u Rapacu, paintball klub Poreč i paintball Arena Lanterna u Poreču, paintball field Ližnjan u Medulinu i paintball klub Green Garden u Puli mjesta su na kojima možete sudjelovati u zabavnoj igri odnosno natjesanju paintball.

³⁰ <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/lov/1502> (Pristupljeno 29.06.2020)

³¹ <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/ribolov/morski-ribolov> (Pristupljeno 29.06.2020.)

³² <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/windsurfing> (Pristupljeno 30.06.2020.)

Adrenalinski parkovi još se smatraju objektima koji pripadaju posebnom obliku turizma, a to je turizam na umjetno stvorenim atrakcijama. U Istri se nalaze adrenalinski park Sky Fox u Poreču, adrenalinski park Umag, adrenalinski park Jangalooz na cesti Pula – Fažana, adrenalinski park Glavani te adrenalinski parkovi u Medulinu i Puli u kojima se nudi sadržaj kao što su paintball, zipline, poligon, vožnja buggy vozilima, motodrom s karting stazom, bike poligon, stijene za penjanje i druge adrenalinske aktivnosti.

Aquaparkovi također se ubrajaju u ovaj vid turizma, a najpoznatiji aquapark u Istri je Aquapark Istralandia koji se nalazi u blizini Novigrada te ima 23 različita tobogana s gumenjacima, posjeduje najveći bazen s umjetnim valovima i najviši tobogan u Hrvatskoj i pruža dodatni sadržaj poput pjena party, sportskog turnira, nastupe zabavnog brass banda, zumba, igraonice i mađioničarske nastupe te ugostiteljske objekte.³³

4.6. Gastronomski turizam

Diljem Istre mogu se probati tradicionalni specijaliteti pripremljeni na autentičan način, a neki od autohtonih proizvoda po kojima je Istra poznata su: istarski pršut, istarski sir, maslinovo ulje, Istarska malvazija i teran te druga vina, tartufi, riba (brodet, salata od rakovica, kamenice, školjke na buzaru, koktel od škampi, rižoto od plodova mora, pečena škarpa, orada na gradelama i drugo), čripnja – istarska peka, rižot, maneštra, fuži, med, šparoga, boškarin te istarska kobasica.

U Istri postoje ceste maslinovog ulja i vinske ceste koje imaju ulogu promocije maslina, maslinovog ulja, proizvoda od maslina i vina. Od manifestacija najpoznatije su Gastro show fužijada koja se održava u općini Kanfanar, Dan ulja i vina u Vodnjanu, „Vikend tartufa“ u gradu Buzetu i Dani tartufa.

Što se tiče ugostiteljskih objekata, u Istri se nalazi čak petnaest restorana koji su uvršteni u Michelin kulinarski vodič za restorane. Neki od njih su restoran Damir & Ornella poznati po specijalitetima sirove ribe, konoba Čok koja poslužuje prvoklasnu svježu ribu, konoba Morgan koja poslužuje istarsku kuhinju s naglaskom na mesna jela, restoran Marina koji poslužuje samo nekolicinu biranih jela od sezonskih namirnica, restoran Pergola koji nudi

³³ <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sunce-i-more/vodeni-parkovi/1007> (Pristupljeno 30.06.2020.)

ribu i morska jela, hotelski restoran San Rocco, restoran Badi koji nudi kreacije od ribe i morskih plodova te konoba Buščina koja nudi specijalitete od ribe i mesa.³⁴

Restoran Monte u Rovinju ima dodjeljenu jednu Michelinovu zvijezdicu. Obiteljski restoran Monte bazira se na lokalnim namirnicama, na jadranskoj ribi i plodovima mora koji su pripremljeni modernim kuharskim tehnikama i vrhunski sljubljeni s povrćem i drugim domaćim sastojcima. Vodić Gourment Istra jedan je od najboljih promotivnih materijala eno - gastro događaja te općenito gastro turizma u Istri.

Slika 8. Restoran Monte, Rovinj

Izvor: <http://monte.hr/>

4.7. Ekoturizam

Eco Domus je program označavanja kojega provodi Upravni odjel za turizam Istarske županije s ciljem povećanja društvene i ekološke odgovornosti u turizmu. Usklađen je s globalnim smjernicama održivog razvoja te jamči cjelovitu zaštitu okoliša i zdravlja. Objekti koji nose Eco Domus znak zadovoljili su najmanje 50 osnovnih kriterija u 12 kategorija kao što su: društvena i ekološka odgovornost, cjelovita zaštita okoliša i zdravlja, korištenje eko

³⁴<https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/gastronomija-i-enologija/hrvatske-michelinove-zvezdice> (Pristupljeno 30.06.2020.)

certificiranih sredstava za pranje i čišćenje, korištenje eko certificiranih toaletnih proizvoda, korištenje prirodnih materijala, štednja vode, štednja energije, te sortiranje i recikliranje otpada.³⁵ Objekti koji nose Eko Domus znak su Villa Milica kuća za odmor, seljačko domaćinstvo Agroturizam Ograde, apartman i kuća za odmor Casa Menta, Villa Aria kuća za odmor, Villa Dubravka, Villa Baldaši i ostalih 13 smještajnih objekata uglavnom kuća za odmor i apartmana.

Travelife je međunarodni certifikacijski sustav koji promiče održivost unutar turističke industrije te pomaže turoperatorima, hotelima i ostalim smještajnim kapacitetima da upravljaju i prate svoj društveni i ekološki utjecaj, kao i da o svojim postignućima informiraju goste i partnere. Travelife Gold Award priznanje je hotelima koji u najvećoj mogućoj mjeri ispunjavaju stroge kriterije održivosti. Strateški je cilj projekta dodjele certifikata uvođenje prakse zelenog poslovanja, odnosno postizanje ravnoteže ekonomskog napretka, brige za okoliš u najširem smislu te socijalne uključenosti u širu zajednicu.³⁶ Hoteli se travelife certifikatom odnosno eko hoteli u Istri su hotel Lone i hotel Eden u Rovinju, hotel Monte Mulini u Rovinju, Aminess Maestral hotel u Novigradu, hotel Parentium Plava laguna u Poreču, hotel Sol Aurora for Plava Laguna u Umagu, hotel Sol Garden Istra for Plava Laguna u Umagu, hotel Melia Coral for Plava Laguna u Umagu, Allegro hotel, Hotel & Casa Valamar Sanfior i Miramar hotel u Rapcu i drugi.

Ekološki proizvod je proizvod koji je proizveden i označen sukladno s odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i propisa donesenih na temelju njega. Istarski proizvođači djeluju kroz udrugu „Istarski eko proizvodi“. Ekološki proizvodi koji se nalaze u ponudi Istre su ekstradjevičansko maslinovo ulje, proizvodi od smokve, med i drugi pčelinji proizvodi, craft piva, lavanda i ostalo ljekovito i aromatično bilje, vino, brašno, tjestenina, žitarice, ekološki uzgojeno povrće i proizvodi od industrijske konoplje.

Također u Istri postoje plaže i marine sa plavom zastavom. Plava zastava za plaže i marine je međunarodni ekološki program zaštite okoliša mora i priobalja, čiji je prvenstveni cilj održivo upravljanje i gospodarenje morem i obalnim pojasom. Plava zastava je danas u svijetu vrlo cijenjena turistička markica, koja je sve brojnijim turistima glavni orijentir prilikom odabira

³⁵ <https://www.istra.hr/downloadf/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf> (Pristupljeno 02.07.2020.)

³⁶ <https://www.istra.hr/downloadf/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf> (Pristupljeno 02.07.2020.)

destinacije. Plava zastava je najpriznatiji model ekološkog odgoja i obrazovanja i obavješćivanja javnosti, kada je u pitanju briga za more i obalni.³⁷

Marine u Istri sa plavom zastavom su ACI marina Umag, ACI marina Pomer, ACI marina Pula i marina Parentium u Poreču, a neke od plaža sa tom oznakom su plaža Laguna Stella Maris, plaže Špadići i Donji Špadići u Poreču, plaža Barbariga Vodnjan, plaža Maslinica u Labinu i druge. Također postoje i zelene plaže odnosno ekološke plaže koje implementiraju aspekte održivosti u svoje okvire upravljanja, a u Istri su to Gradsko kupalište u Poreču, plaža Karpinjan u Novigradu i plaža Girandella u Rapcu.

Od manifestacija u Istri se održavaju aMORE - Festival moru u Poreču koji organizira filmske projekcije, izložbe, radionice, akcije čišćenja obale i podmorja, panel diskusije, predavanja i kampanje. Postoji i domaća web tržnica, udruga koja prezentira stanovnicima i gostima Istre autohtone istarske poljoprivredne proizvode proizvedene i prerađene u Istri po tradicionalnim tehnikama te festival samoniklog bilja.

U Istri se u sklopu eko ponude nalaze i eko punionice za e-vozila i e-bicikle, eko muzej Batana u Rovinju, kuća istarskog maslinovog ulja u Puli, eko muzej Istarsko u Vodnjanu i park Kažuna te eko prijateljske aktivnosti kao paragliding i letenje zmajem, freeclimbing ili sportsko penjanje po stijenama, trčanje po istarskim brežuljcima ili vožnja mountain-bikeom po zahtjevnim stazama, istraživanje špilja i skokovi padobranom.

Istra ima mnogobrojna zaštićena područja kojima upravlja javna ustanova Natura Histrica, a zaštićena područja koja se mogu posjetiti su Kontlja i Motovnuska šuma posebni rezervai šumske vegetacije, Limski zaljev posebni rezervat u moru, paleontološki rezervat Datule-Barbariga, Palud posebni ornitološki rezervat, Jama Baredine geomorfološki spomenik prirode, Špilja Feštinsko kraljevstvo, Pazinski ponor, Zipline Pazinska Jama, Speleoavantura Pazinska jama, nacionalni park Brijuni i park prirode Učka.³⁸

4.8. Vjerski turizam

³⁷ <https://www.lijepa-nasa.hr/plava-zastava/> (Pristupljeno 02.07.2020.)

³⁸ <https://www.istra.hr/downloadf/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf> (Pristupljeno 02.07.2020.)

Na području Istre nalaze se brojna sakralna baština koja čini potencijal vjerskog turizma u Istri i to su sakralna umjetnost, kulturna baština Istre, vjerski običaji u Istri te samostani i crkve u Istri. Od sakralne umjetnosti Istri pripadaju glagoljaško i staroslavensko misno pjevanje, pučke misne napjeve, orguljašku glazbu i freske.

Za razvoj vjerskog turizma u Istri najznačajnija su hodočašća, hodočasničke staze, vjerske manifestacije, marijanska svetišta i projekt Sv. Mauro. Najpoznatija hodočašća u Istri su Putovima blaženog Bulešića, Putovima blaženog Bonifacia, Putovima Biskupa Jurja Dobrile, Majci Božjoj na Škriljinah u Bermu, na Labinštini MajciBožjoj od Drenja, Majci Božjoj od Milosrđa u Puli i Bujama, Majci Božjoj Snježnoj u Čepiću i Materadi, hodočašća na Veliku Gospu u Božje Polje kraj Vižinade, Majci Božjoj od Zdravlja u Hreljićima i u Sošićima kod Rovinjskog Sela, franjevačkoj Crkvi u Pazinu te Gospi od Anđela u Poreču. Neke od hodočasničkih staza su staza Sv.Šimuna, staza labinskih svetica u Labinu, staza Sv. Flora prema crkvi Sv. Flora, staza Sv. Kocijana prema Borutu i Pazu, te staza Sv. Silvestra, koja vodi u Draguč. U Istri nalaze se i marijanska svetišta svetište Gospe od Milosrđa u Puli, Svetište Gospe od Milosti u Šijani, Svetište Majke Milosrđa, crkva Majke Božje od Zdravlja, crkva Blažene Djevice Marije od Milosti, svetište Majke Božje Trsatske, Pavlinski samostan crkve Svetog Petra i Pavla Apostola, crkva Majke Božje na Škriljinah te svetište Majke Božje od Drenja.

Od vjerskih manifestacija održavaju se „Maša po starinski“ smotra starocrkvenog pučkog pjevanja, Divigrad festival križni put popraćen umjetničko glazbenim izvedbama i misom po završetku križnog puta te Međunarodni festival Organum Histriae manifestacija predstavljanja zaboravljene orguljaške baštine. Za vjerski turizam u Istri iznimno je važan projekt Mauro koji ima cilj kreirati putovanja krajolika i kulture, legendi i zbilje, na kojem će posjetitelji pratiti put Sv. Maura od Eufrazijane do najmanjih crkvice na području Istre.³⁹

³⁹ Zdenko Cerović i Patricia Zanketić, Menadžment hodočašća i vjerskih događaja, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, 2013.

ZAKLJUČAK

Za Istru se smatra da je glavna turistička destinacija Hrvatske čemu svjedoče brojke dolazaka i noćenja turista koje su iz godine u godinu sve veće. Tome doprinosi činjenica da je Istra destinacija koja raspolaže brojnim prirodnim i društvenim atrakcijama koje su primamljive svim dobnim skupinama. Zahvaljujući upravo atrakcijama, prirodno-geografskim obilježjima i postojanju raznovrsnog smještajnog kapaciteta Istra je imala dobru podlogu za razvoj selektivnih oblika turizma. Turistička zajednica Istarske županije prepoznala je važnost razvijanja selektivnih oblika turizma i stvaranje raznovrsne ponude kao instrumenta kojim se može produljiti turistička sezona i privući sve veći broj turista u destinaciju te je sukladno tome izradila master plan turizma Istarske županije za razdoblje 2015.-2020. u kojem su navedene strategije, planovi i projekti kojima se radi na razvoju turističke ponude Istre. Tim dokumentom pokušava se riješiti problem imidža destinacije koja je još uvijek na glasu destinacije sunca i mora zbog nedostatka marketinga i brendiranja destinacije. Istra u budućnosti može razviti cjelogodišnji turizam upravo zbog selektivnih oblika turizma koje nudi, a čija se ponuda temelji na sadržaju koji je dostupan cijelu godinu.

LITERATURA

Popis knjiga

1. Blažević I., Turizam Istre (Zagreb: Savez geografskih društava Hrvatske Zagreb, 1984.)
2. Blažević I., Povijest turizma Istre i Kvarnera, Opatija, 1987.
3. Cerović Z., Zanketić P., Menadžment hodočašća i vjerskih događaja, Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Opatija, 2013.
4. Dragičević M., Konkurentnost: Projekt za Hrvatsku, Zagreb, 2012.
5. D. Gračan, R. Alkier Radnić, Kvalitativna i kvantitativna obilježja nautičkog turizma u strategiji razvitka hrvatskog turizma, Rijeka: Pomorski zbornik 41 (2003) 1, 2004.
6. Jadrešić, V.:Janusovo lice turizma, Od masovnog do selektivno-održivog turizma, Plejada 2010.
7. Zakošek B., „Opatija“ U Od blatne kupke do wellnessa: Razvoj zdravstvenog turizma u Hrvatskoj(Opatija: Hrvatski muzej turizma, 2010)

Internet izvori

1. ACI marina Umag, dostupno na: <https://aci-marinas.com/hr/marina/aci-umag/>
2. Bed&Breakfast „La casa di Matiki“, dostupno na: <https://www.glasistre.hr/magazin/najbolji-bed-breakfast-u-hrvatskoj-la-casa-di-matiki-oaza-mira-u-srcu-istre-580876>
3. Biciklizam i ciklizam u Istri, dostupno na: <https://www.istriasun.com/istra/biciklizam>
4. Golf adriatic, dostupno na: <https://www.golf-adriatic.com/>
5. Hrvatske Michelinove zvjezdice, dostupno na: <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/gastronomija-i-enologija/hrvatske-michelinove-zvjezdice>
6. Istarske toplice, dostupno na: <https://www.istarske-toplice.hr/>
7. Istra bike smještaj, dostupno na: <http://www.istria-bike.com/hr/smjestaj>
8. Istra regija kulture, dostupno na: <http://www.istra-istria.hr/index.php?id=258>

9. ISTRA Zeleni Mediteran, dostupno na: http://www.azrri.hr/fileadmin/dokumenti-download/Turisti%C4%8Dka_zajednica_Istarske_%C5%BEupanije_Istra-Zeleni_Mediteran.pdf
10. Izvješće o radu i financijsko izvješće za 2019. godinu Turistička zajednica Istarske županije Poreč, ožujak 2020., dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/dokumenti>
11. Jedrenje na dasci, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/windsurfing>
12. Jedrenje u Istri, dostupno na: <https://www.istriasun.com/istra/jedrenje>
13. Lovni turizam, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/lov/1502>
14. Međunarodna plava zastava za plaže i maarine, dostupno na: <https://www.lijepa-nasa.hr/plava-zastava/>
15. Popis marina u Hrvatskoj, dostupno na: <https://charter-novak.com/hr/informacije/popis-marina-u-hrvatskoj>
16. Ribolov, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/ribolov/morski-ribolov>
17. Seoski turizam i eko sela, dostupno na: <https://www.vikendi.com/hr/c/izleti-seoski-turizam-i-eko-sela/14/5/>
18. Specijalna bolnica za ortopediju i rehabilitaciju “Martin Horvat” Rovinj, dostupno na: <https://www.bolnica-rovinj.hr/>
19. Sve eko iz Istre, dostupno na: <https://www.istra.hr/downloadf/istra-ecox-hr-en-2020-web.pdf>
20. Turistička zajednica Istarske županije (2014.) Master plan turizma Istarske županije, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/business-information/tzi/master-plan-turizma-istre>
21. Vodeni park Istralandia, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sunce-i-more/vodeni-parkovi/1007>
22. Zdravstveni turizam, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/zdravstveni-turizam>
23. Wellness hoteli, dostupno na: <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/zdravlje-i-ljepota/wellness-hoteli>

Zakoni

1. Zakon o turističkim zajednicama i promicanju Hrvatskog turizma, Narodne novine, br. 152, 2008.

POPIS TABLICA I SLIKA

Slika 1. Dolasci i noćenja turista prema zemljama porijekla	str. 9
Slika 2. Dolasci i noćenja turista prema potražnji smještajnih kapaciteta	str. 10
Slika 3. Bed&breakfast „La casa di Matiki“	str. 17
Slika 4. ACI marina Umag	str. 19
Slika 5. Istarske toplice	str. 21
Slika 6. Eufrazijeva bazilika u Poreču	str. 23
Slika 7. Teniski centar Stella Maris	str. 25
Slika 8. Restoran Monte, Rovinj	str. 28
Tablica 1. Broj smještajnih jedinica po vrstama smještajnih objekata	str. 6
Tablica 2. Prirodne i društvene turističke atrakcije Istre	str. 7
Tablica 3. Klasteri Istre i njihove turističke atrakcije	str. 11